

Plungės dvaro muzikinė praeitis E. RAVICKIENĖS tyrinėjimuose

VIRGINIJA LEILIONAITĖ

Mokytoja Eleonora Ravickienė (1916–2004), be pedagoginio ir visuomeninio darbo, daugiau negu 40 metų paskyrė kraštotyrai. Ji užrašinėjo Plungės ir Rietavo miestų istorijas, padavimus, legendas. Labiausiai mokytoja mėgo rašyti apie Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrybą, Plungės ir Rietavo muzikinį gyvenimą, buvusio Plungės dvaro orkestro muzikantus, kunigaikščių Oginskių gyvenimą, taip pat ir apie krašto archeologijos paminklus, švietimą, buitį, tradicijas.

Tyrinėdama praeitį, ji daug keliaudavo, susitikdavo su įvairiais žmonėmis, klausydavosi jų pasakojimų, užsirašinėdavo tai, ką naujo sužinojo. Būsimoms publikacijoms reikalingos medžiagos ieškodavo archyvuose. Rusų, vokiečių, prancūzų ir lenkų kalbomis susirašinėdavo su Latvijoje, Baltarusijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Čekoslovakijoje ir Lenkijoje gyvenančiais žmonėmis. Savo tyrinėjimus skelbdavo rajoninėje ir respublikinėje spaudoje. Nemažai publikacijų išspausdinta ir apie pačią kraštotyrininkę, jos darbą, nuopelnus Lietuvos kultūrai.

Plungės muzikinė praeitis – viena mėgiamiausių E. Ravickienės tyrinėjimo temų. Ne tiek jau daug laiko praėjo nuo dvaro muzikos mokyklos įkūrimo, tačiau daug faktų primiršta, neišlikę ar nėra ištyrinėti juos užfiksavę dokumentai. Neturime šiandien ir visų muzikantų sąrašų, daug kitų vertingų dokumentų, susijusių su orkestro veikla. Ne-

žinomi daugelio Plungės dvaro orkestro muzikantų likimai. Mūsų dienų nesulaukė ir du dvaro ansamblyje stovėję pastatai, kuriuos kunigaikštis M. Oginskis buvo skyręs muzikantams gyventi bei mokytis. E. Ravickienei renkant medžiagą apie dvaro orkestrą, labiausiai jai talkino tuo laikotarpiu dar buvę gyvi Plungės ir Rietavo dvarų tarnautojai, muzikantai, kiti senieji šio krašto gyventojai, jų vaikai. Nemažai jų pasakojimų apie Plungės ir Rietavo dvarus, kunigaikščius Oginskius E. Ravickienė užrašė. Rinkdama informaciją apie Plungės dvaro orkestrą ir žymiausią jo muzikantą M. K. Čiurlionį, E. Ravickienė 1949 m. susipažino su jo amžininkais: Rietavo, vėliau Plungės, dvarų siuvėju Adolfu Daumantu, kuris jaunajam M. K. Čiurlioniui pasiuvo uniformą, su dviem pritvirtintomis lyromis – orkestro simboliu. Ji buvo pažįstama ir su Plungės orkestro muzikantu Jonu Petkūnu, Plungės dvaro kambarine M. Virkelaite, Rietavo orkestro muzikantu Vytautu Lukausku, grojusiu su M. K. Čiurlioniu per Mykolines (kunigaikščio M. Oginskio vardines, kurių proga buvo rengiamos septynių dienų iškilmės), Rietavo dvaro liokajumi Juozu Kalniku, girdėjusiu iš muzikantų apie gabųjį M. K. Čiurlionį. Susitikusi ir pasikalbėjusi su šiais žmonėmis, E. Ravickienė aprašė Plungės dvaro muzikos mokyklos kasdieninį gyvenimą ir čia vyravusią tvarką, kuri, beje, būdavo itin griežta. Pamokos čia vykdavo nuo 8 iki 12 val. ir nuo 14 iki 17 val. Jei reikėdavo ruošti pasirodymams, orkestrantai su pertraukomis grodavo ištisą dieną. Kiekvieną savaitę buvo paskiriami 4 budėtojai, kurie pri-

Plungės Oginskių dvaro siuvėjas Adolfas Daumantas su žmona 1902 m. ŽGM, GEK – 496/34; Plungės dvaro siuvėjas Adolfas Daumantas. ŽDM, GEK – 4961/49. Nuotrauka daryta Telšiuose veikusioje E. Smilgevičiaus foto atelėje

žiūrėdavo, kaip muzikantai laikosi švaros bei tvarkos. Atsitiktinai sužinojusi, kad muzikos mokykla buvo pastatytas ne vienas namas, bet du, kraštotyriminė, nenuleisdama rankų, ieškojo žmonių, kurie galėtų ką nors papasakoti apie jos iki to laiko nežinotą antrąjį pastatą. 1976 m. Klaipėdoje E. Ravickienė surado senuką Stasį Petrutį, kuris buvo kunigaikščio M. Oginskio vežėjo Augustino Petručio sūnus. Jis papasakojo, ką buvo girdėjęs iš savo tėvo ir ką pats prisiminė apie Plungės dvarą. Iš jo kraštotyriminė sužinojo, kad antrasis muzikos mokyklos namas vadinosi „Šveicarija“. Taip jį vadino dėl ilgo balkono ir palangių, kuriose buvo išdrožinėti vaisių, uogų, gėlių ornamentai, nudažyti ryškiomis spalvomis.

Plungės muzikinė praeitis neatsiejama nuo Rietavo istorijos. Abiejų dvarų orkestrantai dažnai kartu repetuodavo ir grodavo įvairiose šventėse ir pasirodymuose. Orkestrantams buvo pasiūtos vienodos uniformos.

Rietavo dvaro muzikos mokykla įkurta 1872 m. ir veikė iki 1909 m. Plungės dvaro muzikos mokykla įkurta kiek vėliau, o veikė ji iki 1902 m. (E. Ravickienė teigė, jog 1879 m. pavasarį buvo užbaigti statyti naujieji M. Oginskio rūmai Plungėje ir per jų atidarymą susirinkusiai aukštuomenei M. K. Oginskio polonezą „Atsisveikinimas su Tėvyne“, daugelio kitų kompozitorių kūrinius grojo Plungės orkestro mokyklos mokiniai). Galbūt ilgesnis Rietavo orkestro mokyklos gyvavimas lėmė tai, jog apie šią mokyklą kraštotyriminei pavyko rasti daugiau informacijos negu apie Plungės orkestrą.

Pažintis su buvusiu Rietavo orkestrantu Vytautu Lukausku E. Ravickienei tapo stimulu dar labiau gilintis į krašto muzikinę praeitį. Šio senolio papasakota istorija apie 1904 m. iš Rietavo dvaro į užsienį išvykusią 30 muzikantų grupę (tąsyk muzikantai su savimi išsivežė ir instrumentus, su kuriais anksčiau grojo dvaro orkestre) E. Ravickienei tapo nauju, net 18 metų užsitęsusių kraštotyriminių paieškų ir atradimų pradžia. Kraštotyriminei pavyko susisiekti su jos ilgai ieškotais žmonėmis Lenkijoje ir išsiaiškinti į užsienį išvykusių Rietavo muzikantų likimus. Daugelio Plungės dvaro orkestrantų likimai, išskyrus M. K. Čiurlionio, kuris jau mokydamasis Plungėje buvo tapęs orkestro žvaigžde, iki šiol yra apgaubti nežinios skraiste. E. Ravickienė rašė apie M. K. Čiurlionio gyvenimą ir mokslą Plungės dvare. Aprašė jo, kaip kompozitoriaus, pirmąjį pripažinimą per Mykolines, kai jungtinis Plungės ir Rietavo orkestras atliko M. K. Čiurlionio kūrinį, skirtą kunigaikščiui M. Oginskiui. Kraštotyriminė gilinosi į jo kūrybą, gyvenimą po kunigaikščio M. Oginskio mirties, apie atvykimą į Plungę 1908 m. ir jo gyvenimą su Sofija Kymantaite. Straipsniuose E. Ravickienė dažnai užsimindavo, jog labai reikalingas memorialinis M. K. Čiurlionio muziejelis Plungėje arba bent jau paminklas toje vietoje, kur stovėjo Plungės dvaro orkestrantams skirti pastatai, kuriuose mokėsi, gyveno ir M. K. Čiurlionis.

E. Ravickienė, sužinojusi, kad abu Plungės muzikos mokyklos pastatai – „Muzikantinė“ ir „Šveicarija“ – buvo nugriauti, o iš jų medžiagų pastatyti keli kiti pastatai Plungės rajone, aplankė ir apžiūrėjo tuos namus. Ji dažnai lankydavosi ir Plungės, Rietavo parkuose, Godingos pilalėse, Karklėnuose (čia M. K. Čiurlionis praleido savo laimingiausią vasarą su S. Kymantaite). Būtent čia – iškalbingiausi, nors ir nebylūs Plungės dvaro gyvenimo liudininkai – šimtamečiai medžiai, akmenys, tvenkiniai ir mūsų dienų sulaukę pastatai.

Šios kraštotyriminės ilgamečio darbo ir paieškų dėka Žemaičių dailės muziejuje saugomi du muzikos instrumentai, kuriais grojo

Iš dešinės: Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė Violeta Skėrienė, Eleonora Ravickienė (1916 01 24–2004 01 06) ir jos bičiulė plungiškė kraštotyriminė Emilija Mikulskienė 2002 m. gegužės 18 d. Žemaičių dailės muziejuje per rašytojai Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Raganai skirtą renginį. D. Mukienė nuotrauka

Plungės dvaro orkestrantai kunigaikščio M. Oginskio laikais. Tai C. Bechstein firmos pianinas ir K. Brünnerberger muzikos instrumentų fabriko triūba. Pianiną E. Ravickienė surado buvusio dvaro muzikanto ir administratoriaus Jono Petkūno anūkės E. Norkienės namuose (Šilutės r.). Apie tai ji papasakojo Plungės rajono Kultūros skyriaus vadovams. J. Bražinsko vadovaujamas tuometinis „Perгалės“ kolūkis skyrė beveik tris tūkstančius rublių plungiškių relikvijai nupirkti iš tuometinių jo savininkų. Triūbą E. Ravickienė aptiko Rietavo apylinkėje pas Emiliją Krainienę. Ją pati E. Ravickienės perdavė Žemaičių dailės muziejui.

Žemaičių muziejuje „Alka“ ieškodama informacijos apie Plungės muzikinę praeitį, kraštotyriminė rado Plungės dvaro siuvėją A. Daumanto sąsiuvinį, kuriame jis užrašinėdavo, kam ką siuvo. Šis sąsiuvinis yra ypač vertingas Plungės ir Rietavo muzikinės praeities liudininkas. Tikėtina, kad jį ištyrinėjus sužinosime daugelio Plungės dvaro orkestrantų pavardes.

Kraštotyriminė visa, ką jai pavykdavo išsiaiškinti, paskelbdavo spaudoje. Daugiausia straipsnių apie Plungės muzikinę praeitį ji parašė 1971–1980 m. Pirmasis tekstas šia tema („Čia gyveno didysis menininkas“) buvo išspausdintas 1971 m. Straipsnyje aprašomas M. K. Čiurlionio gyvenimas ir mokslas Plungės dvare. Vėlesniais metais ta tema skelbti jos straipsniai yra papildyti kad ir negausia, bet naujai surinkta medžiaga. Publikacijose skiriasi ir informacijos pateikimo forma.

E. Ravickienė jos mokytojai skatino domėtis gimtuoju kraštu, jį saugoti ir gerbti. Tyrinėdama Plungės krašto istoriją, kraštotyriminė daugumą savo straipsnių skirdavo visuomenei, ragindama nepamiršti gimtųjų vietų istorijos ir stengtis išsaugoti praeities liudininkus: medžius, paminklus, trobesius.

Per 40 metų surinktą archyvą, kurį sudaro rankraščiai, laiškai, fotografijos, straipsniai ir dokumentai. E. Ravickienė paskutiniaus savo gyvenimo metais padovanojo Žemaičių dailės muziejui. Mokytoja tikėjo, kad jos surinkta medžiaga bus dar ilgai naudinga visuomenei, pasitarnaus tolimesniems Plungės miesto ir viso krašto tyrinėjimams.